

PAVAO VUK-PAVLOVIĆ,
POVIJESNOFILOZOFSKI TEKSTOVI

Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb 2011.

Ivana Zagorac

Odsjek za filozofiju, Filozofski fakultet,
Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska
izagorac@ffzg.hr

Knjiga *Povijesnofilozofski tekstovi* najnovije je izdanje Biblioteke *Sabrana djela Pavla Vuk-Pavlovića*. Urednik Biblioteke, Milan Polić, sakupio je sve objavljene i neobjavljene radove Vuk-Pavlovića, a njihovo izdavanje povjereno je Hrvatskom filozofskom društvu. Opsežan višegodišnji posao planira biti zaokružen s ukupno deset objavljenih svezaka, organiziranih oko pojedinih tema Vuk-Pavlovićeve filozofskog interesa.

Unutar Biblioteke *Sabrana djela* već je objavljena knjiga *Djelovnost umjetnosti* (2008.) u kojoj se nalazi Vuk-Pavlovićevo središnje estetičko djelo *Duševnost i umjetnost*. Ovome svesku pridodan je i do tada neobjavljeni također estetički spis »Mogućnost i granice estetskog uzgoja u vidu individualne i socijalne pedagogike«. Godinu dana prije objavljivanja sveska s ovim estetičkim radovima Vuk-Pavlovića, objavljena je *Vrednota u svijetu* s ukupno četrnaest Vuk-Pavlovićevih tekstova u kojima autor promišlja odnos vrednota i stvaralaštva, filozofije i vlasti, filozofija i svjetova, zajednice i nazovizajednice, kulturno-povijesnih smjerenja i značenja povijesne predaje. Također je unutar Biblioteke objavljena i knjiga *Spoznaja i spoznajna teorija* (2009.). Vuk-Pavlović nije planirao izgraditi cjelokupan filozofski sustav, no kako pokazuju spoznajno-teorijske, estetičke i etičke teme već iz ovih prvih svezaka Biblioteke *Sabranih djela*, čini se da je bio na tome putu. Objedinjeni radovi pokazat će da je Vuk-Pavlović tijekom 40-ak godina domislio i oblikovao koherentan filozofijski sustav, uspostavljen na

dobro promišljenim temeljima i koji obuhvaća široko postavljen raspon kategorijalne mreže.

Uz radove iz područja estetike i spoznajne teorije, danas su zasigurno najpoznatiji Vuk-Pavlovićevi tekstovi iz filozofije odgoja koji ne gube na svojoj aktualnosti, ali i revitaliziraju zaboravljenu snagu filozofije. U suvremeno doba *discipliniranja* filozofije, Vuk-Pavlović će nas podsjetiti na izvorno razumijevanje filozofije kao odgojne djelatnosti, djelatnosti koja na najplemenitiji način razvija pojedinca, utječe na formiranje društvenih veza koje i pojedincu i društvu čine dobro te koja, u konačnici, nije intelektualni produkt visokoformaliziranog mišljenja, nego je navlastita čovjeku kao multi-dimenzionalnom svjesnom biću. U filozofiji odgoja tako se susreću filozofija kao teorija, filozofija kao praksa i filozofija kao tipično ljudska djelatnost. Tako razumljenu filozofiju odgoja predstavlja i Vuk-Pavlović. Objavljivanje njegovih tekstova iz filozofije odgoja očekujemo u sljedećim svescima Biblioteke.

Najnoviji objavljeni svezak, naslovljen *Povijesnofilozofski tekstovi*, svjedoči o živom Vuk-Pavlovićevu interesu za pitanja iz povijesti filozofije. Trinaest ovdje okupljenih tekstova nije usmjereno rekonstrukciji povijesti filozofije niti smjeraju biti njenim prikazom, no prožeti su Vuk-Pavlovićevim interpretacijskim potpisom te stoga predstavljaju vrijedan izvor čitanja autentične Vuk-Pavlovićeve misli. Svezak otvara predgovor Milana Polića, a zatim slijede tekstovi podijeljeni u dvije cjeline. U prvoj se nalaze Vuk-Pavlovićevi tekstovi o Aristofanovim komedijama koje tematiziraju rat (1915.), zatim o predsokratovcima (1959.), Hobbesu (1930.), Goetheu (1932.), Rousseau (1959.), o Rickertovoj kritici filozofije života (1927.), te razmatranja o odnosu filozofije i psihologije (1928.). Najopsežniji rad iz prvog dijela zbirke je onaj o Spinozi koji je prvotno nastao kao radijski tekst emitiran 1932. godine o 300. godišnjici Spinozina rođenja. Taj je tekst Vuk-Pavlović kasnije doradivao te na koncu ostvario obiman spis sadržajno po mnogočemu drugačiji od tipične interpretacije Spinoze. Vuk-Pavlović se želio vratiti Spinozi samome, pustiti na stranu sva uvriježena čitanja i istražiti Spinozinu originalnu misao. Rezultat je prilično iznenađujući i vrijedi ga pročitati u kompletnoj formi.

Drugi dio ove zbirke tekstova odnosi se na Vuk-Pavlovićeve radove o domaćim autorima. Prvi predstavlja osvrt na Dvornikovićevu *Psihu jugoslavenske melanholije* (1927.). Druga dva teksta iz ovoga dijela znatno su opsežnija, a oba su posvećena Đuri Arnoldu. Vuk-Pavlović je bio student Đure Arnolda s kojim je dugo ostao u prisnoj vezi. Njihova

korespondencija bilježi gotovo očinsku brigu Arnolda za svoga dragog učenika koji ga je pak tretirao s visokim uvažavanjem. Spis objavljen u ovome svesku napisan je povodom 80. rođendana Đure Arnolda (1934.) i u njemu Vuk-Pavlović daje prikaz Arnoldova filozofskog nauka pridodajući prigodne pjesme iz Arnoldova opusa. Dok je ovaj tekst pun poštovanja prema učitelju, onaj drugi, pisan u povodu smrti Đure Arnolda sedam godina kasnije, vrlo energično brani njegove filozofske nazore i opire se svakom, očito već najavljenom, pokušaju revizije Arnoldovih djela. Tek se ova dva spisa, te onaj posljednji u ovoj zbirci posvećen Antunu Radiću (1940.), u prvome planu dotiču pitanja odgoja. Pogotovo ovaj posljednji ukazuje na kontinuitet Vuk-Pavlovićeva razumijevanja odgoja, budući da snažno kritizira uspostavljanje veza između odgoja i politike koje politiku stavljaju iznad odgoja, odnosno moć države iznad razvoja pojedinca. Kao inspirativan uzor suprotnosmjerne struje Vuk-Pavlović ističe Antuna Radića, iako tekst nedvojbeno progovara i o Vuk-Pavlovićevim stavovima.

Povijesnofilozofski tekstovi ne mogu i ne trebaju biti čitani kao puka zbirka Vuk-Pavlovićevih osvrti na pojedine značajne autore. Već njihov izbor, kao i način interpretacije, otkrivaju Vuk-Pavlovićeve stavove o tome što filozofija jest i što bi trebala biti. *Povijesnofilozofski tekstovi* u većoj se mjeri otkrivaju i kao suvremeno filozofski tekstovi. Aktualnost i 80 godina starih tekstova stoga nam može nešto reći o povijesti, ali i o filozofiji.